

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ ЗМІНИ НАБОРУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ (ПОСЛУГ) В УКРАЇНІ

Т.Ю.Москалець, студ. гр. ОА-103

Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри обліку і аудиту Н.Л.Ющенко
Чернігівський державний технологічний університет

Домогосподарства, в яких витрати на харчування перевищують 80% сукупних витрат вважаються зубожилими [1, с. 10]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я 46% населення колишніх радянських республік та інших східноєвропейських країн живуть за межею бідності. ООН підрахувала, що за межею бідності проживають 4 з 5 українців. Відповідно до Закону України „Про державний бюджет на 2012 рік” прожитковий мінімум на одну особу у розрахунку на місяць становитиме з 1 січні – 1017 грн. (приблизно 127 доларів США), з 1 квітня – 1037 грн., з 1 липня – 1044 грн., з 1 жовтня – 1060 грн., з 1 грудня – 1095 грн., а мінімальна заробітна плата: з 1 січні – 1073 грн. (134 долари), з 1 квітня – 1094 грн., з 1 липня – 1102 грн., з 1 жовтня – 1118 грн., з 1 грудня – 1134 грн. Для порівняння, у США місячний прожитковий мінімум становить близько 700 доларів, а мінімальна зарплата – 1230 доларів на місяць; у країнах Європи найнижча мінімальна зарплата в Болгарії (92 євро), а найвища – в Люксембурзі (1570 євро).

Державною програмою економічного і соціального розвитку України на 2012 рік передбачається зростання гарантованого прожиткового мінімуму на одну особу на 14%. Крім того, з 1 квітня буде збільшено розмір посадового окладу працівника першого тарифного розряду єдиної тарифної сітки з 773 грн. до 794 грн. [2]. Водночас, собівартість передбаченого Постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 р. № 656 „Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення” набору з урахуванням цін становить близько 1800 грн. У Національному форумі профспілок України вважають, що мінімальна зарплата і пенсії повинні становити принаймні 3800–3900 грн., аби відповідати реальному прожитковому мінімуму, адже за їх даними у 2011 році відносно бідними були близько 55% населення, ще 40% знаходилися на межі бідності, у той час як більше 2/3 національного багатства зосереджені в руках сотні родин [3].

Підводячи підсумки діяльності влади за минулий рік, прем'єр-міністр М.Азаров відмітив зростання купівельної спроможності українців, зокрема, зросло споживання м'яса, а овочів і фруктів населення купило у 1,5 рази більше ніж у попередньому році. За офіційними статистичними даними дійсно спостерігається незначне збільшення споживання свинини, але водночас споживання яловичини знизилася, очевидно, через те, що її виробництво в Україні за сім останніх років зменшилося на 60% (із 284 тисяч тонн до 112), а вартість імпортованої мороженої яловичини зросла більше як у два рази. Одна особа працездатного віку повинна споживати не менше 14 кг яловичини на рік, але за 2010 рік українці спожили її лише 9 кг. Якщо науково обґрунтована раціональна норма споживання м'яса становить 80 кг на рік, то у нас цей показник сягає лише 52 кг. Крім того, за останні 20 років рівень річного вживання молокапродуктів знизився з 373 до 200 кг на особу, тоді як рекомендована норма їх споживання – у середньому 380 кг. Ми споживаємо сиру в 7–9 разів менше, ніж у розвинених країнах. Раціональна річна норма вживання риби – 20 кг на особу, проте в Україні Постановою № 656 передбачається лише 13 кг. І хоча за два десятиліття річне споживання хліба скоротилося з 140 до 110 кг на особу, борошняних виробів в Україні споживається на 11% більше, аніж передбачено нормами [4].

Поняття „споживчий кошик” відповідно до Закону України „Про мінімальний споживчий бюджет” (1991 р.) використовується при формуванні мінімального споживчого бюджету, який являє собою „набір продовольчих і непродовольчих товарів та послуг у натуральному і вартісному вираженні, що забезпечує задоволення основних фізіологічних і соціально-культурних потреб людини”. З набуттям чинності Закону України „Про прожитковий мінімум” (1999 р.) під „споживчим кошиком” маються на увазі набори продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, які використовуються для розрахунку прожиткового мінімуму.

На основі споживчого набору товарів (послуг) – представників (так званий споживчий набір) органи державної статистики розраховують індекс споживчих цін (ІСЦ) [5]. Він визначається Держстатом за узгодженням із зацікавленими міністерствами, відомствами, громадськими організаціями та науковими установами. Включення товарів (послуг) – представників до споживчого набору проводиться на підставі даних щодо фактичної структури грошових витрат населення. До його складу, в першу чергу, входять товари та послуги, які найбільше та найчастіше споживають домогосподарства, незалежно від того, регулюються (встановлюються) ціни (тарифи) на них чи носять вільний (ринковий) характер. Для оперативного реагування на зміни, які відбуваються в споживанні населення, щорічно (у липні) переглядається вагова структура споживчого набору. Ця вагова структура розраховується на основі даних обстежень умов життя домогосподарств щодо грошових витрат на придбання товарів і послуг. Сам споживчий набір повинен переглядатися раз на п'ять років. Методологічні положення, які використовуються для розрахунку ІСЦ в Україні, базуються на вимогах Резолюції щодо індексів споживчих цін, прийнятої на 17-й Міжнародній конференції статистиків праці (2003 р.) та спільному документі МОП, МВФ, ОЕСР, Євростату, ООН та Світового банку „Керівництво щодо індексу споживчих цін. Теорія та практика” (2004 р.). При цьому міжнародні експерти МВФ та ЄС, які постійно здійснюють моніторинг якості індексів споживчих цін у різних країнах світу, надають високу оцінку даним ІСЦ в Україні та відзначають, що розрахунки показника інфляції здійснюються на основі надійних статистичних методів.

З метою підвищення рівня прозорості та гласності результатів розрахунків ІСЦ наказом Держкомстату від 10.02.2006 р. № 33 „Про заходи щодо вдосконалення організації спостереження за змінами цін та методології розрахунків індексів споживчих цін” утворена постійно діюча міжвідомча робоча група, до складу якої увійшли фахівці Держстату, Мінекономрозвитку, НБУ, профспілок та науковці. Крім того, відповідно до ст. 11 та 12 Закону України „Про індексацію грошових доходів населення” постановою Кабінету Міністрів України від 15.01.2005 р. № 39 затверджено Порядок залучення представників громадських організацій до

спостережень за зміною цін і тарифів на товари та послуги шляхом їх участі у роботі експертних громадських рад, які утворюються при Кабінеті Міністрів України, обласних, Київській та Севастопольській міських адміністраціях. Ці ради мають необхідні повноваження щодо проведення експертизи результатів статистичних спостережень за цінами із залученням незалежних фахівців і їхні висновки є обов'язковими для органів державної статистики.

У практику розрахунку ІСЦ із 2012 року запроваджений оновлений і доповнений на 39 пунктів з 296 до 335 найменувань споживчий набір українців [6]. Систематизовані нами основні зміни зведені у таблицю 1.

Таблиця 1 – Коротка характеристика змін набору споживчих товарів (послуг) в Україні з 1 січня 2012 року

Сутність нововведень	Деталізація	Оцінки експертів [7]
Вилучені товари, послуги, на які учасники постійних опитувань Держстату витрачають менше 0,1% своїх доходів	Вилучені жувальні гумки, дитяче харчування, какао, джем, консерви, згущене молоко, оцет, штори, господарське мило, окуляри, журнали; з розрахунків цін на овочі та фрукти вилучена теплична продукція; зі списку аудіотехніки – музичні центри, комп'ютерні диски, монітори і процесори; послуги сауни, ін.	За оцінками експертів відкоригований набір більше відповідає реальним витратам українців
Доповнений на основі дослідження зміни структури витрат українців та їх споживчих переваг перелік товарів і послуг	Включені оливкова олія, ківі, м'ясні напівфабрикати, миючі засоби, підгузники і очні лінзи, шафи-купе, ноутбуки, принтери, флешки і MP3-плеєри, кондиціонери, блендери, міксери, послуги з ведення домашнього господарства, оплата послуг лікарень, оренда житла, страхування особистого транспорту, курси для вступників у вузи, уроки водіння, ін.	Суттєвих змін внаслідок внесення 39 товарів до переліку 296 існуючих не відбудеться, оскільки їх питома вага буде менше 5%. Ціни на доповнення є стабільними або знижуються (наприклад, на ноутбуки і флешки), що дозволяє хоч і незначно, проте скоротити офіційну інфляцію
Деталізовані товарні позиції (раніше в кошику вказувалися лише окремі товарні групи)	Якщо до кінця 2011 року при розрахунку зростання цін на паливно-мастильні матеріали вказувався тільки „бензин” з часткою 1,49%, то тепер найбільшу вагу в цій категорії продукції матиме бензин АІ-95 (0,77%), у той час як бензини А-92, А-93 зайняли 0,52%, а дизельне паливо – 0,07%. Аналогічним чином ціни на сир (1,99%) будуть розраховуватися на основі цінової динаміки на сорти „Едем”, „Ементаль”, ропні і м'які сири. А послуги з ремонту житла будуть враховувати ціни на оздоблювальні роботи, укладання плитки та встановлення металопластикових вікон	Завдяки деталізації зростання цін із зазначенням окремих товарів і послуг структура інфляції стала більш прозорою
Окремо враховуються українські та імпорتنі товари	Зокрема, це торкнеться сигарет і медикаментів. А в ряді груп (м'ясопродукти, алкоголь, сигарети) будуть враховуватися ціни на товари преміум-сегменту і вищого сорту, різні види коньяків – ординарний і марочний	Інфляція в більшій мірі залежатиме від курсу гривні, а значить, при стабільній інфляції можна очікувати менших темпів зростання цін, ніж досі. При цьому включення в розрахунок товарів преміум-класу також буде сприяти уповільненню інфляції – в умовах низької купівельної спроможності ціни на них не повинні сильно рости. Такі зміни призведуть до того, що формальний показник інфляції буде менше, і це створить ілюзію економічної стабілізації. В той же час збільшення частки імпортних товарів означає, що у випадку ослаблення гривні прискорення зростання цін виявиться більш значним
Деяко змінена вагова структура окремих товарів	Держстат зменшив частку в структурі інфляції продуктів харчування без урахування безалкогольних та алкогольних напоїв – вона вперше виявилася нижче 50% (тому інфляцію зазвичай вважають показником, який визначає зниження купівельної спроможності бідних українців). На цьому тлі свою частку наростили лише комунальні послуги – з 10,6% до 11,2%. В основному це пов'язано з появою нової статті – „оренда житла”, частка якої в структурі інфляції становить 0,6%.	Вивчення динаміки розцінок на оренду житла Держстатом ускладнюється, враховуючи тінізацію цього ринку

Завдяки поліпшенню розрахунків показника набору споживчих товарів, зокрема введення нових товарів і послуг, на які населення реально витрачає кошти, більш точно розраховується і індекс споживчих цін. А цей показник, зокрема, використовується при індексації грошових доходів населення. Тому від більш точного визначення набору споживчих товарів залежить точність індексу споживчих цін і, відповідно, точність індексації, яку отримують громадяни. Проте бюджет на 2012 рік уже розрахований на набір зі старим вмістом.

Література

1. Статистика. Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. А.М. Єріної, Р.М. Моторина. – К.: КНЕУ, 2001. – 448 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2005 р. № 790, із змінами від 11.01.2012 р. № 10 „Єдина тарифна сітка розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери”
3. www.vremia.ua/rubrics/ehonomika/1164.php
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 272 від 18.11.99 р. „Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії”
5. http://ukrstat.gov.ua/Noviny/new2011/zmist/pr_1.htm
6. http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2006/519/metod.htm
7. http://nowyny.eu/news/do_spozivchogo_koshika_derzhstat_dodav_noutbuki_printeri_i_fleshki/2012-02-15-2026